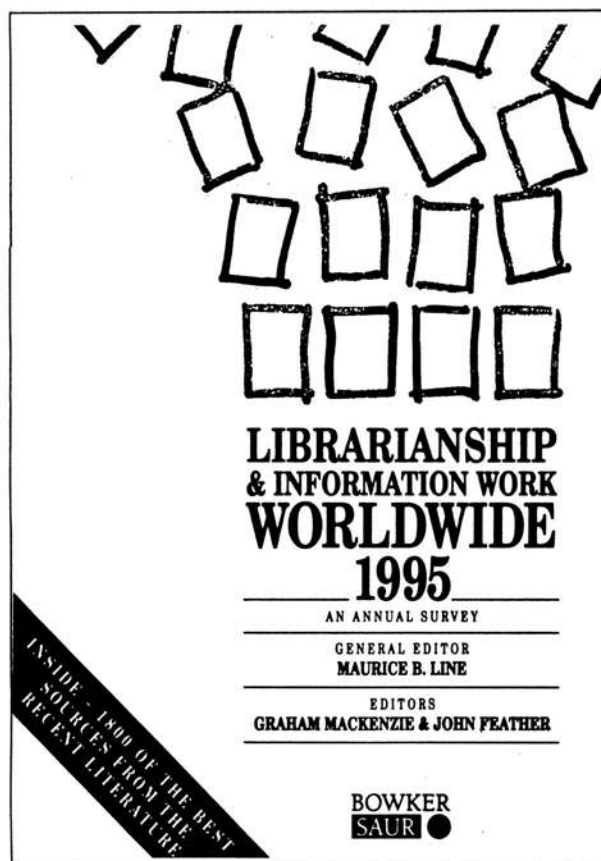

Könyvtár és információ: pillantás a világra 1995-ben

Librarianship and information work worldwide 1995/Gen. ed. Maurice Line. Eds. Graham Mackenzie, John Feather. – London; Melbourne; Munich; New Jersey: Bowker-Saur, 1996. – 368 p.

ISBN 1-85739-112-8

Örülhetünk, hogy *Maurice Line* és szerkesztő-társai nem fáradtak bele nagy vállalkozásukba, és ötödször is prezentálták nekünk egyre terjedelmesebb madártávlati áttekintésüket a világ könyvtár- és tájékoztatásügyéről. Amíg az 1992-es kötet csak 273 oldalas volt (ismertetését lásd TMT, 40. köt. 9–10. sz. 1993. p. 414–415.), ez a mostani már 368 oldalt tartalmaz. Ennyivel több történet, mint három éve, vagy a madár ereszkedett közelebb a földhöz? Ezt döntsék el az olvasók. Az óriási bibliográfiai utalástömeg inkább arra utal, hogy a dolgok menete felgyorsult, sokféle és sok minden történik, a politikai, gazdasági és technológiai változások vagy fejlődések (legyen kinek-kinek a szája íze szerint) a mi területünkön is – úgy látszik – gyorsabb ütemet diktálnak. Mindenesetre az irodalmi szemle klasszikus műfajának ez a tekintélyes és értékes példánya többféle gondolatot kelt abban, aki kezébe veszi. Egyébként érdemes is megtenni.

A szerkesztők szándéka szerint ha egy kötet nem is, de a sorozat folyamata teljes és globális képet ad a könyvtár- és tájékoztatásügyben zajló folyamatokról. (A globális mostanában az egész földgolyóigra kiterjedőt jelenti.) Ugyanis az alapvető könyvtár típusok (nemzeti, közművelődési, felsőoktatási) szerinti fejezeteket részben egy-egy szakmai területről, részben egy-egy világrégióról szóló beszámolók egészítik ki. Persze joggal felvethető, hol maradnak a szakkönyvtárak és az iskolai könyvtárak? A szerkesztő az előbbiekre vonatkozó kérdésre azt feleli, hogy a szakkönyvtárak oly változatosak, hogy egy szemlébe nehéz lenne összehozni őket (s ebben igaza van), ezért most csak a parlamenti könyvtárakat vették elő, később majd másokat. Sok kollégánk azonban nem fog egyetérteni azzal, hogy az iskolai könyvtárak még csak kérdés formájában sem merültek fel a szerkesztőben.

Jól választották ki azokat a szakmai területeket, amelyeken napjainkban a döntő folyamatok lejátszódnak. Így a bibliográfiai számbavétel és hozzáférést, a dokumentumellátást, az információs technológiát és a menedzsmentet. Nem mintha az idevágó problémák nem merülnének fel az egyes könyvtár típusok kapcsán is, önálló kezelésük azonban módot ad a könyvtár típusok sokszor mesterségesen megvont határain túlmenve az összefüggések, a közös vonások bemutatására. (Pl. az információs technológiáról vagy a menedzsmentről szóló fejezetben.)

Három fejezet foglalkozik a világ egy-egy régiójával. Nem közömbös számunkra a Nyugat-Európával foglalkozó fejezet, hiszen felzárkózni egyelőre ide akarunk, s nem az Egyesült Államokhoz. Jó, ha tudjuk, mennyire vagyunk elmaradva, s miben kell erősítenünk. A szerkesztők választása e mellett Dél-Kelet-Ázsiára és Közép-Kelet-Európára esett. Az előzőre talán azért, mert egyike a legdinamikusabban fejlődő térségeknek, s ez a fejlődés – úgy tűnik – a könyvtári ellátás javítására is esélyt ad. (E tanulmányban nem feledkeztek meg az iskolai könyvtárakról sem. Talán bizony azért nem, mert minden az iskolában kezdődik és dől el?) A másik régió gyakorlatilag a volt szocialista országokat öleli fel. Ezért különös érdeklődésünkre tarthat számot.

Nos, várakozásunkban nem is csalódunk, mert *Szántó Péter* és *Futala Tibor* vállalkozott az áttekintés és összegezés munkájára. Ha figyelmesen forgattuk az elmúlt években a *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás* számait, láthattuk, hogy ez a folyóirat fordított talán a legtöbb figyelmet a velünk egy hajóban evező partnerekre. S nemcsak az

általánosságok szintjén, hanem belemélyedve a szakmai részletekbe is. Így tehát jó címre érkezett a szerkesztőbizottság (amelynek egyébként évek óta tagja Szántó) felkérése, s valóban kiegyensúlyozott, a fejlődési trendeket jól érzékelő, elfogulatlan beszámoló lett a két szerző munkájának az eredménye. Pedig voltak itt csapdák bőven. Vegyük először a szakmai csapdákat. Hogyan értékeljük az intézményi átalakulást, a könyvtárak sorának bezárását? Sor került-e a váltók átállítására a szakma gondolkodásában? Hogyan küszködnek az egyes országokban a könyvtárügy új jogi alapjainak megteremtésével? Talán ezeken a pontokon lehet leginkább megragadni az átalakulás hozta nehézségeket, azokat a mindennapi küzdelmeket, amelyek a kívülálló számára egy természetes folyamat jelenségeinek számítanak, ám a benne élők számára mindennapos harcot jelent társadalmi és szakmai környezetükkel, sokszor a pusztta túlélésért.

A még álságosabb csapda politikai jellegű. Régiókra jellemző a nemzetek keveredése, s ebből következően a kisebbségek létezése. A szerzők nem megkerülik, hanem hatástalanítják ezt a csapdát azzal, hogy tárgyilagosan, nemzeti elfogultság nélkül veszik számba az eseményeket, írják le a helyzetet. Azt hiszem, ez az egyetlen módszer e kényes téma kezelésére.

Végezetül fel kell tennünk a kérdést: hogyan szerepel a magyar könyvtárügy ebben a világáttekintésben?

Két magyar szerzőről már esett szó, közülük az egyik a szerkesztőbizottság tagja is. Örömmel láttuk Bátorvi Viola nevét társszerzőként a nemzeti könyvtárakkal foglalkozó fejezet élén. Ilyenkor érzi az ember azt, hogy mint szakértő, maga is részesül abból a megtiszteltetésből, ami e három kollégánkat a felkérésben megnyilvánuló bizalommal érte. Aki tehát eddig már bizonyított, aki részt vett, s nem csak passzív szemlélőként, konferenciák vattájaként a nemzetközi könyvtári életben, s

szakirodalmi munkájával bizonyította képességeit, az számíthat ilyen megbízásokra. Annál is inkább, mert a kötet szerkesztősége megfogadta a korábbi kritikákat, s igyekezett az angol dominanciát a szerzői körben csökkenteni. Erre kész a továbbiakban is, s nyitott újabb, akár és sőt önként jelentkező szerzőknek teret adni. Rajta, kartársaim!

S a magyar könyvtárügy? Tulajdonképpen nem panaszkodhatunk, köszönhetően főleg a régiókról és a nemzeti könyvtárakról szóló beszámolóknak. Még a közművelődési könyvtárakról szóló írásban is fellelhetjük magunkat. Nem számíthattunk arra, hogy az általános trendekről vagy a technológiai fejlődésről szóló szemlék trendszetterekként említsenek bennünket. Persze, sok minden azért megérdemelte volna a világ figyelmét, ha tudna magyarul olvasni. De nem tud, s valószínűleg a jövőben sem fog megtanulni. A tanulságot ismételtelen le kell vonnunk: nekünk kell angolul megtanulnunk (hiába, szakmánk angolul beszél), s nemcsak megtanulnunk, hanem publikálnunk is kell ezen a nyelven. Ráadásul külföldi vagy nemzetközi folyóiratokban. Hiszen lám, azért esik szó a magyar közművelődési könyvtárakról, mert a BOBCATSSS szimpózium anyagát a holland rendezők voltak szívesek angolul publikálni. Ami csalódást okozott nekem, az az, hogy a már két évtizede nagy újszerűséggel és fáradságos munkával készülő *Hungarian Library and Information Science Abstracts* használata nem érződött az áttekintésekhez fűzött bibliográfiákban.

Végezetül hadd hívja fel a recensens is a figyelmet arra, amit a kiadó a kötet fedelén is érdemesnek tartott feltüntetni: a tanulmányokhoz összesen 1800 friss szakirodalmi tételt tartalmazó bibliográfiák csatlakoznak. A kiinduló tájékozódáshoz tehát nélkülözhetetlen a – reméljük folytatódó – sorozat.

Papp István
(Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár)

A megújult „TFPL”

Új közös vállalkozás, a *TFPL Multimedia* kiadásában jelent meg idén „a TFPL”, vagyis a *The CD-ROM Directory*, amely ma már csak az öt hasonló, teljességre törekvő kiadvány egyike, igaz, a legbővebb közülük. Összehasonlításképpen az öt kiadvány CD-ROM-változatában ismertetett címek és cégek száma:

- *The Multimedia & CD-ROM Directory 1996 on CD-ROM* (TFPL Multimedia): 13 000 CD-ROM-cím, 10 000 cég.
- *CD-ROMs in Print* (Mecklermedia): 8000 CD-ROM-cím.
- *CD-ROM of CD-ROMs* (ESX Essex Interactive Media): 7000 CD-ROM-cím, 6480 cég.

➤ *Gale Directory of Databases* (Gale Research – SilverPlatter): 5300 online adatbázis-, 3500 CD-ROM-, floppy- és mágnesszalagcím.

➤ *CD-ROM of CD-ROMs* (Walnut Creek CD-ROM): nincs adat.

„A TFPL” CD-ROM lemezen évente kétszer, de nyomtatva továbbra is csak egyszer jelenik meg. 1996. évi 15. kiadása 6 pontos betűvel nyomtatott, 1214 oldalas A/4-es kötet, vagyis ebben a hagyományos formában lassan eléri a kezelhetőség határát. Levonva a tanulságot az előző év sikertelen ötletéből, a nyomtatott változatban ismét előkerült benne a kiadványokat leíró rész, és mögé került a cégeket ismertető. Mindkettőt megelőzi